

Temamøde om fordele og ulemper ved at give folkeskolerne mulighed for at blive selvejende

På dagtilbudsområdet har vi en lang tradition for selvejende institutioner, der oprindeligt er etableret af en engageret kreds i civilsamfundet. I dag drives de under to forskellige former: Der er de selvejende institutioner, som har en driftsaftale med en kommune om drift af pladserne under den kommunale forsyning (og pladsanvisning). Og så er der en række selvejende institutioner, der er oprettet som eller - mere typisk – er overgået til drift som privatinstitution, da denne mulighed blev indført i lovgivningen i 2005. Selvejende institutioner, der drives som privatinstitutioner, indgår ikke i kommunens forsyning (og pladsanvisning) og får et tilskud til driften pr. indskrevet barn som svarer til det beliggenhedskommunen bruger pr. barn i samme aldersgruppe. Det selvejende er dermed en juridisk form, med to forskellige muligheder for driftsvilkår i hht. Dagtilbudsloven.

Den udvikling vi har set på dagtilbudsområdet over det seneste ti-år er et markant fald i andelen af selvejende institutioner med driftsoverenskomst. Der er dog sideløbende sket en vækst i antallet af privatinstitutioner. Fra 2007 til 2010 faldt andelen af selvejende daginstitutioner fra 24% til 20% af det samlede antal institutioner. Typisk er de selvejende daginstitutioner mindre enheder end de kommunale institutioner.

Samtidig er andelen af private institutioner vokset fra 5,2% i 2007 til 8,4% i 2011.

Særligt udviklingen af nye daginstitutionsstrukturer med områdeledelse og større enheder har udfordret de selvejende institutioner med driftsoverenskomst – og har skabt konflikter mellem kommunerne og de selvejende institutioners bestyrelse og organisationer. Resultatet har mange steder været at selvejende institutioner enten er overgået til kommunal drift eller har valgt at overgå til privat drift, for at kunne fastholde den selvejende institutions egenart og selvbestemmelse.

Grundlæggende har de selvejende institutioner på dagtilbudsområdet en tradition for lokal fundering og inddragelse af kræfter i civilsamfundet. Der hvor det går godt, er der også gode muligheder for fagprofessionel indflydelse.

Man må nok til en vis grad skelne mellem de to driftsformer for selvejende institutioner, hvis man skal se på mulighederne for afbureaukratisering. De selvejende institutioner med driftsoverenskomst er i stor udstrækning underlagt de samme procedureregler, krav og systemer, som de kommunale institutioner, f.eks. i fht. indkøbsordninger, dokumentation m.v. selv om der ganske givet er forskelle fra kommune til kommune og fra institution til institution.

Fra undersøgelser af de private institutioner ved vi imidlertid, at lederne her netop peger på, at én af de store fordele ved denne driftsform er mindre bureaukrati og et større råderum i fht. prioriteringer både økonomisk og fagligt. Omvendt peger lederne i privatinstitutionerne på ulemper i form af mangel på faglig inspiration, mulighed for efter- og videreuddannelse og sparring på tværs med andre institutioner.

Det kan altså give mindre bureaukrati at etablere selvejende institutioner, men i de fleste sammenhænge vil det alligevel kræve at enten stat eller kommune opgiver nogle af kravene, medmindre man stiller institutionerne helt frit på en slags markedsvilkår. Risikoen ved den markedsmodellen er, at de fælles samfundsmæssige opgaver bliver vanskeligere at løse og at vidensdelingen og samarbejdet på tværs bliver mindsket.

Spørgsmålet er også om en struktur med Selvejende Institutioner i sig selv kan blive til en ny administrativ overbygning.

